

[Η δύναμη της φιλίας]

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Έλενα Φερράντε «**Η υπέροχη φίλη μου**» (μετάφραση: Δήμητρα Δότση). Είναι η ιστορία της Έλενας και της Λίλας, που ξεκινά τη δεκαετία του '50 με φόντο μια φτωχογειτονιά της Νάπολης, όπου η καθημερινή ζωή ήταν σκληρή, γεμάτη στέρηση, συγκρούσεις και βία. Η συγγραφέας Έλενα Φερράντε καταδύεται στην περίπλοκη φύση της φιλίας των δύο κοριτσιών. Στο απόσπασμα παρακολουθούμε ένα επεισόδιο όπου τα δύο φτωχά κορίτσια, ενωμένα με άρρηκτους δεσμούς φιλίας, αντιμετωπίζουν δυναμικά τα πλουσιόπαιδα Σολάρες που τις παρενοχλούν.

Ακούστε το απόσπασμα
κάνοντας κλικ εδώ:

Βάλθηκα να περιποιούμαι περισσότερο τον εαυτό μου. Μια Κυριακή απόγευμα, για την καθιερωμένη βόλτα από τη λεωφόρο ως το πάρκο φόρεσα τα καλά μου, ένα γαλάζιο φόρεμα με τετράγωνο ντεκολτέ κι έβαλα και το ασημένιο βραχιόλι της μητέρας μου. Μόλις συνάντησα τη Λίλα, μια κρυφή χαρά με κατέκλυσε αντικρίζοντάς την έτσι όπως ήταν πάντα στην καθημερινότητά της, με τα αχτένιστα κατάμαυρα μαλλιά της κι ένα φθαρμένο, ξεβαμμένο φόρεμα. Δεν υπήρχε κάτι που την έκανε να ξεχωρίζει από την κλασική Λίλα, από αυτό το νευρικό και κοκαλιάρικο κορίτσι. Μου φάνηκε απλώς πιο ψηλή· από μικροκαμωμένη που ήταν, τώρα είχε φτάσει σχεδόν στο ύψος μου, ίσως κανένα εκατοστό πιο κοντή. Αυτή ήταν όλη κι όλη η αλλαγή; Εγώ είχα μεγάλο στήθος, γυναικείες καμπύλες.

Φτάσαμε ως το πάρκο, γυρίσαμε πίσω, ξαναδιασχίσαμε τον δρόμο ως το πάρκο. Ήταν νωρίς, δεν υπήρχε ακόμα ούτε το κυριακάτικο πανδαιμόνιο, ούτε

οι πάγκοι των πλανόδιων με τα φουντούκια, τα καβουρντισμένα αμύγδαλα και τα λούπινα. Η Λίλα έφερε με τρόπο την κουβέντα στο λύκειο. Της είπα αυτά τα λίγα που ήξερα, μόνο που τα φούσκωσα όσο περισσότερο μπορούσα. Ήθελα να της εξάψω την περιέργεια, να της κεντρίσω έστω και για λίγο το ενδιαφέρον να συμμετάσχει εξ αποστάσεως σ' αυτή την περιπέτειά μου, να νιώσει ότι χάνει κάτι από μένα όπως εγώ φοβόμουν ότι έχανα πολλά από εκείνη. Περπατούσα από την έξω πλευρά του δρόμου, εκείνη από μέσα. Εγώ μιλούσα, εκείνη άκουγε με μεγάλη προσοχή.

Άξαφνα, μας πλεύρισε το 1100 των Σολάρα· στο τιμόνι ήταν ο Μικέλε, πλάι του ο Μαρτσέλλο. Ο τελευταίος άρχισε να μας λέει διάφορες εξυπνάδες. Και τις έλεγε και στις δυο μας, όχι μόνο σ' εμένα. Τραγουδούσε ψιθυριστά στα ναπολιτάνικα φράσεις του τύπου: Μα τι όμορφες δεσποινίδες, δεν κουρασθήκατε να πηγαίνετε πάνω κάτω, πάντως η Νάπολη είναι μεγάλη, η πιο όμορφη πόλη του κόσμου, όμορφη σαν κι εσάς, ελάτε, μπείτε, μισή ωρίτσα μόνο και θα σας ξαναφέρουμε πίσω.

Δεν έπρεπε να το κάνω, αλλά το έκανα. Αντί να προχωρήσω σαν να μην υπήρχαν ούτε εκείνος, ούτε το αυτοκίνητο ούτε ο αδερφός του· αντί να συνεχίσω την κουβέντα μου με τη Λίλα αγνοώντας τον, από ανάγκη να νιώσω ελκυστική και τυχερή και ξεχωριστή που θα πήγαινα στο σχολείο των πλουσίων, όπου κατά πάσα πιθανότητα θα έβρισκα αγόρια με πιο ωραία αυτοκίνητα από αυτό των Σολάρα, έστρεψα το κεφάλι και του είπα στα ιταλικά:¹

«Ευχαριστούμε, αλλά δε γίνεται».

Και τότε ο Μαρτσέλλο άπλωσε το χέρι του. Μου φάνηκε κοντόχοντρο παρότι ήταν ψηλός και καλοβαλμένος. Τα πέντε δάχτυλα πέρασαν το παράθυρο και με γράπωσαν από τον καρπό, καθώς η φωνή του έλεγε:

«Μικέλε, πάτα φρένο, είδες τι ωραίο βραχιόλι φοράει η κόρη του θυρωρού;»

---

¹ Η χρήση της επίσημης ιταλικής γλώσσας ήταν προνόμιο των μορφωμένων και ένδειξη υπεροχής απέναντι στους υπόλοιπους που μιλούσαν τη ναπολιτάνικη διάλεκτο.

Το αυτοκίνητο σταμάτησε. Τα δάχτυλα του Μαρτσέλλο στον καρπό μου ζάρωσαν το δέρμα μου. Το βραχιόλι κόπηκε κι έπεσε ανάμεσα στο πεζοδρόμιο και στο αυτοκίνητο.

«Χριστέ μου, κοίτα τι έκανες!» αναφώνησα και το μυαλό μου πήγε αμέσως στη μητέρα μου.

«Ηρέμησε» είπε εκείνος, άνοιξε την πόρτα και βγήκε από το αυτοκίνητο. «Θα σ' το φτιάξω αμέσως».

Ήταν χαρούμενος, εγκάρδιος, προσπάθησε ξανά να με πιάσει από τον καρπό, θαρρείς και ήθελε να εδραιώσει μεταξύ μας μια οικειότητα που θα με ηρεμούσε. Ήταν μόνο μια στιγμή, Η Λίλα, μισή από κείνον, τον έσπρωξε στο αμάξι και τον σημάδεψε με τη φαλτσέτα στον λαιμό.

Εντελώς ατάραχη, του είπε στα ναπολιτάνικα: «Αν τολμήσεις να την ξανακουμπήσεις, θα έχεις να κάνεις μαζί μου».

Ο Μαρτσέλλο κοκάλωσε άναυδος. Ο Μικέλε βγήκε αμέσως από το αμάξι λέγοντας με καθησυχαστικό ύφος:

«Δεν πρόκειται να σου κάνει τίποτα, Μαρτσέλλο. Σιγά που έχει τα κότσια αυτό το τσόκαρο».

«Για έλα» πετάχτηκε η Λίλα. «Έλα να δεις αν έχω τα κότσια».

Ο Μικέλε προχώρησε γύρω γύρω από το αμάξι κι εγώ έμπηξα τα κλάματα. Από κει που στεκόμουν, έβλεπα καλά ότι η αιχμή της φαλτσέτας είχε ήδη χαράξει το δέρμα του Μαρτσέλλο, μια αμυχή απ' όπου κυλούσε μια λεπτή γραμμή αίματος. Θυμάμαι πεντακάθαρα τη σκηνή: πολλή ζέστη, λίγοι περαστικοί και η Λίλα πάνω από τον Μαρτσέλλο, λες και είχε δει κάποιο περίεργο έντομο στο πρόσωπό του και ήθελε να το διώξει. Στο μυαλό μου έχει χαραχτεί η απόλυτη βεβαιότητα εκείνης της στιγμής: δε θα δίσταζε να του κόψει το λαρύγγι. Αυτό το κατάλαβε και ο Μικέλε.

«Εντάξει, μπράβο σου» είπε και πάντα με την ίδια ψυχραιμία, σχεδόν σαν να το διασκέδαζε, ξαναμπήκε στο αμάξι. «Μπες μέσα. Μαρτσέλλο, ζήτα συγγνώμη από τις δεσποινίδες και πάμε».

Η Λίλα τράβηξε αργά αργά τη λάμα από τον λαιμό του Μαρτσέλλο. Εκείνος της χαμογέλασε ντροπαλά, με βλέμμα απορημένο.

«Μια στιγμή» είπε.

Γονάτισε στο πεζοδρόμιο, μπροστά μου, σαν να ήθελε να ζητήσει συγγνώμη υποβάλλοντας τον εαυτό του στην ύψιστη διαδικασία ταπείνωσης. Ψαχούλεψε κάτω απ' το αμάξι, πήρε το βραχιόλι, το περιεργάστηκε και το επιδιόρθωσε σφίγγοντας με τα νύχια του τον ασημένιο κρίκο που είχε ανοίξει. Μου το έδωσε κοιτάζοντας όχι εμένα αλλά τη Λίλα. «Συγγνώμη» της είπε, ύστερα μπήκε στο αμάξι κι έφυγαν.

«Για το βραχιόλι έβαλα τα κλάματα, όχι επειδή φοβήθηκα» είπα.

Φερράντε, Έ. (2016). *Η υπέροχη φίλη μου*. (Δ. Δότση, Μετ.). Αθήνα: Πατάκης.

Δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού & γραπτού λόγου

- 1.** Ποια ήταν, κατά τη γνώμη σας, η αφορμή που προκάλεσε τη βίαιη αντίδραση του Μαρτσέλλο και ποια ήταν τα βαθύτερα αίτια που προκάλεσαν τη σύγκρουση των δύο κοριτσιών με τους αδελφούς Σολάρα; Να λάβετε υπόψη τα σχετικά σχόλια της αφηγήτριας.
- 2.** Ποια είναι η γνώμη σας για την αντίδραση της Λίλας; Τι θα κάνατε εσείς στη θέση της;
- 3.** Ποια στοιχεία της φιλικής σχέσης των δύο κοριτσιών αναδύονται μέσα από το απόσπασμα;
- 4.** Να εργαστείτε σε ομάδες: Προσπαθήστε να σκιαγραφήσετε την Έλενα και τη Λίλα με βάση τα λόγια τους και τις αντιδράσεις τους στο επεισόδιο. Ποιες διαφορές νομίζετε ότι παρουσιάζουν ως προσωπικότητες και με ποιον τρόπο οι διαφορές επηρεάζουν τη σχέση τους;

**Δραστηριότητες για τα δομικά
& τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμένου**

1. Προσπαθήστε να ανιχνεύσετε στο απόσπασμα την τριμερή δομή που έχει συχνά μια αφήγηση (αρχική κατάσταση - προσανατολισμός του αναγνώστη, μετασχηματισμός - εξέλιξη της δράσης, τελική κατάσταση - λύση).
2. Ποια αφηγηματική τεχνική κυριαρχεί σε κάθε μέρος;
3. Να εντοπίσετε σε ποια σημεία του κειμένου έχουμε αξιολόγηση, δηλαδή η αφηγήτρια εκφράζει τη στάση της απέναντι στα γεγονότα και τα σχολιάζει.
4. Από τον πρόλογο του βιβλίου μαθαίνουμε ότι η Έλενα είναι μια γυναίκα πάνω από 60 ετών, που γράφει την ιστορία της φιλίας της με τη Λίλα. Σε ποιο μέρος του κειμένου φαίνεται ότι η αφηγήτρια είναι μια γυναίκα με ώριμη σκέψη που κάνει την αυτοκριτική της;
5. Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σας, η συγγραφέας με την εκτεταμένη διαλογική σκηνή στο συγκεκριμένο απόσπασμα;
6. Να παρατηρήσετε ότι στη διαλογική σκηνή τα λόγια των προσώπων συνοδεύονται από κάποιο σχόλιο της αφηγήτριας σχετικά με τον τρόπο ομιλίας, την ένταση της φωνής, τις χειρονομίες, τις κινήσεις, την έκφραση του προσώπου. Τι νομίζετε ότι κερδίζει η σκηνή με αυτόν τον τρόπο;
7. «Από εκεί που στεκόμουν έβλεπα καλά... δε θα δίσταζε να του κόψει το λαρύγγι». Να συζητήσετε τη λειτουργία της περιγραφής στο συγκεκριμένο κομβικό σημείο της δράσης.

**Δραστηριότητες αναγνωστικής ανταπόκρισης
& δημιουργικής έκφρασης**

1. Να εργαστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα αναλάβει να γράψει μια πρωτοπρόσωπη αφήγηση του περιστατικού από διαφορετική οπτική

γωνία: α. της Λίλας, β. του Μαρτσέλλο και γ. του Μικέλε. Μπορείτε να ξεκινήσετε την αφήγησή σας με τον προσανατολισμό του αναγνώστη (πρόσωπα, τόπος χρόνος) και μετά να προχωρήσετε στην εξέλιξη της δράσης με μια διαλογική σκηνή, κατά το πρότυπο της δομής του αποσπάσματος. Σκεφτείτε ποιος είναι ο χαρακτήρας του/της αφηγητή/-τριας και προσπαθήστε να συμπεριλάβετε τα σχόλιά του/της που αποκαλύπτουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά του/της για τα γεγονότα.

- 2. Δημιουργική γραφή:** Δοκιμάστε να γράψετε μια πρωτοπρόσωπη αφήγηση για ένα περιστατικό, πραγματικό ή φανταστικό, που κατά τη γνώμη σας δείχνει τους ισχυρούς δεσμούς μιας φιλίας. Σκεφτείτε και προσδιορίστε: Ποιος αφηγείται; Ποια είναι η αρχική κατάσταση (πρόσωπα-σχέσεις, τόπος, χρόνος κ.ά.); Ποιο γεγονός/πρόβλημα παρουσιάζεται; Ποια είναι η εξέλιξη και η έκβαση/ λύση; Φροντίστε να συμπεριλάβετε στην αφήγησή σας τους κατάλληλους διαλόγους, περιγραφές και σχόλια κατά το πρότυπο του αποσπάσματος.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Τίτλος: [Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ]

Σχεδιασμός Δημιουργία:

Αγγελάκος Κωνσταντίνος, Αλεξίου Γεωργία, Αυδή Άβρα,
Μερκούρη Αναστασία, Μητελούδης Πανταζής, Μητρούλιας Παναγιώτης,
Παπαλού Σοφία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 11/12/2024   **Έκδοση:** v1.0

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή